

Гобустан—гобулар өлкәси.—Хәзәр дәнизи илә Шамаһы рајону арасында дағәтәји чоғрафи рајон белә алланыр.

Гобустанда Бөјүкдаш, Кичикдаш дағлары, Чинкирдаг вә Јазылытәпә саһәсиндә 6000-ә гәдәр гәдим шәкил, 10-дан чоғ даш дөврү дүшәркәси, сонракы дөврләрин јашајыш јерләри, чоғлу гәбирләр вә башга археоложи абидәләр ашкар едилмишдир. Гобустан абидәләри саһәси һөкүмәтин гәрары илә Гобустан дәвләт тарихи-бәдии горуғу е’лан едилмиш, ачығ сәма алтында музејә чеврилмишдир.

Гобустанын гәдим гајаүстү тәсвирләри вә башга археоложи абидәләри орта даш (мезолит) дөврүндән ерамызын орта әсрләринә гәдәрки 10 миниллик тарихи дөврү әһатә едир.

Гобустанда јерли әһалинин мин илләр әрзиндә јаратдығлары ибтидан сәнәт әсәрләри—гәдим гајаүстү тәсвирләр әһатә етдији тарихи дөврүн бөјүклүјү вә мөвзу зәнкинлији чәһәтдән дүнјада башга гајаүстү тәсвир комплексләри арасында јүксәк јер тутур.

Гобустан гајаларында чоғлу киши вә гадын, вәһши өкүз, мүхтәлиф чинсли кечи, кур, марал, чејран, габан, шир, чанавар, ит вә башга һејван шәкилләри һәкилмишдир. Онларын чоғу контур хәтлә, мезолит дөврүнә аид инсан тәсвирләри исә өндән вә јан-

дан олмагла барелжефин акси кими газылмышдыр. Гобустанда ибтидаи адамларын ов етмәси сәһнәси, коллектив әмәк, коллектив рәгс («Јаллы»), габаг һиссәсиндә күнәш шәкли чәкилмиш кәמידә дәннә сәјаһәти, гурбан кәсмә, бичин, ширләрин һејванларә һүчуму, өкүзләрин вә кечиләрин дөјүшү, өкүз сүрүсү, дәмә карваны сәһнәләри гәдим гобустанлыларын тәсәррүфаты, мәдәнијјәти вә һәјат тәрзини әкс етдирир. Гобустан гајалары үзәриндәки ән гәдим шәкилләр өз мүтәнасиблији, мөвзунун һәјатилији вә реал сәпкидә ичра едилмәси илә бураја кәләнләри вәләһ едир. Гобустанда археоложи газынты апарылмыш «Ана заға», «Кәнизә», «Овчулар зағасы», «Фирузә», «Дашалты», «Чејранлар» кими даш дөврү дүшәркәләриндә, тунч вә сонракы дөврләрә аид «Бөјүкдаш», «Даирә», «Чапмалы» вә башга јашајыш јериндә олдугда бир анлыға өзүнү гәдим гобустанлыларын арасында һисс едирсән.

Гобустанда археоложи газынтылар заманы чахмагдашы вә чајдашындан Мезолит вә Неолит (орта даш) дөврләринә аид минләрлә гашов, кәсәр, биз, бычаг, јырма аләт дүзәлтмәк үчүн микроуч, чапачаг, ох учу, искәнә, сүрткәч, пәрсәнк кими әмәк аләтләри, бәзәк әшјалары вә с. әлдә едилмишдир. Онлар Гобустан горуғунун археоложи фондуну тәшкил едир.

Гобустанын гәлим гајаүстү тәсвирләрини илк дэфгочаман археолог И. М. Чәфәрзадә тапмыш вә тәдгиг етмишдир. Гобустанда археоложи газынты вә тәдгигат ишләри археологлардан Ч. Н. Рүстәмов вә Ф. М. Мурадова тәрәфиндән апарылмышдыр

Гобустан — Страна оврагов — так называется большой географический район между Каспийским морем и районом Шемахи.

На территории горы Беюкдаш, Кичикдаш, Джингирдаг и холма Язылы в Гобустане выявлены около шести тысяч наскальных рисунков, более десяти стоянок каменного века, поселений последующих периодов, много погребальных и других археологических памятников. Постановлением правительства республики территория Гобустанских памятников объявлена Гобустанским Государственным историко-художественным заповедником и ныне функционирует как музей под открытым небом. Древние наскальные рисунки и другие археологические памятники Гобустана охватывают десяти тысячелетнюю историю от среднекаменного века (мезолит) до средневековья.

Древние наскальные изображения — памятники первобытного искусства Гобустана созданы тысячелетиями. Они, по охвату большого исторического периода и тематического разнообразия, занимают высокое место среди других наскальных коллекций в мире. На скалах

Гобустана изображены мужчины и женщины разных возрастов, различные виды коз, куланов, оленей, газелей, кабаны, львы, волки, собаки и др. животные. Многие из этих изображений контурами животных, а изображения человека эпохи мезолита высечены на скалах, как обратный барельеф с видом анфас и в профиль. Такие изображения на скалах, как сцена охоты, сцены коллективного труда, танцев, жертвы, жертвоприношений, морских путешествий на соляной лодке, изгнания ядов из животных, боя быков, боя коз, табуи лошадей, стада быков, караван иерблюдов, и т. д., отражают быт, культуру и хозяйство древних гобустанцев.

Древние рисунки на скалах Гобустана восхищают своей пропорциональностью, тематикой, реалистическим исполнением. Побывав на таких стоянках каменного века, как «Ана-зага», «Кянизе», «Опчудар загасы», «Даш-алты», «Фируз» и поселениях эпохи бронзы, где проведены археологические раскопки, можно представить образ жизни и культурный уровень древних гобустанцев.

При раскопках, произведенных в Гобустане, найдены также многочисленные каменные орудия, резак, наконечники стрел, стамески, торачняки, вестки, срувляз и др. относятся к эпохе мезолита и неолита. Из памятников эпохи бронзы обнаружены глиняные сосуды, оружие из бронзы, орудия труда из камня, украшенные и др. материалы. Весь фондовый материал музея-этноведника составляют археологические находки на Гобустане.

Впервые открыл и исследовал древние наскальные рисунки Гобустана старейший археолог И. И. Джафарзаде. Исследования Гобустанских памятников путем археологических раскопок принадлежат археологам Дж. Рустамову и Ф. Мурадовой.

Gobustan is a country of rayines. This name is given to a vast geographical region of Jeyrankechmiz river basin at the south-eastern sour of the Large Caucasian mountains ridge, between Caspian Sea and Shemakha district.

About 6 thousands inscriptions on rocks, more than 10 thousands normads' camps of the Stone Age, settlements of the subsequent ages, many sepultural and other archeological monuments have been revealed at the territory of Bevukdash, Kichikdash, Jingirdag mountains and Yazvly hill in Gobustan.

The ancient rock inscriptions and other archeological monuments of Gobustan describe a ten-thousand-year history, from the early Middle Stone Ages (Mesolith) up to the Middle Ages. The Bevukdash and Kichikdash mountains in Gobustan are the historical monuments due to their natural form of peaks, which have been used by the ancient people as a natural tran for hunting. In the Bronze and subsequent ages of history, the peak of Bevukdash mountain was used as a natural "fortress" defence from the tribes' conflicts.

The ancient rock images are the monuments of the primitive art of Gobustan, which have been created during the thousands of years and look an important place among other rock collections in the world either due to a large historical period scope or topic variety. The rocks of Gobustan present the images of men and women, wild piers, various kinds of goats, kulans, deers, gazelles, wild-boars, lions, wolves, dogs and other animals. Many

of them are pictured by outlines, and the images of a man of Mesolithic Age are carved on the rocks in a reverse deep relief: full face and profile views. Such rock inscriptions as hunting scene, scenes of labour, dance, harvesting, sacrificing, sea trip on the solar boat, lions attack animals, piers' fight, goats' fight, herds of horses and piers, caravan of camels and other describe the mode of life, culture and house keeping of the ancient Gobustani-ans.

The Gobustaniarr rocks also present many signs and tamps, cups (a stationary cup for gathering of the rain waters and preparing of the liquid food), through openings for tethering of the animals, all these refer to the period of domestication of animals.

Even now in Gobustan you may play a "Gavaldash" (stone tambourine) — an ancient musical instrument which was played by Gobustanians during dances, ceremonies and festivals.

The youngest monument of Gobustan is an old lalin inscription dated from the first century A. D. It evidences the stay of Romans in Azerbaijan and inscription in Persian language of Arabian alphabet of 13 — 14-th centuries at "Yazyltepe"

The ancient drawings on the Gobustanlan rocks impress by their proportionality, topical and realistic performing. Having visited such camps of the Stone Age as 'Aha-xada", "Kuaniza", "Ovchular zagazy", "Dashally", "Firaz" and settlements of the Bronze Age, where the archeological excavations have been conducted, you may imagine the mode of life and culture of the ancient Gobustanians as if you are among them.

In the course of the archeological excavations in Gobustan were found various stone tools, cutters, arrow-heads, chisels, nestles, plummets and other. They are made of silicon, pebbles and refer to Mesolithic and Neolithic Ages. Among the bronze monuments here were found earthenware vessels, bronze weanons, stone tools, decorations and other materials. The whole stock material of the museum-reservation is represented by archeological finds from Gobustan.

The ancient rock images were firstly revealed and studied by the oldest archeologist I. M. Jafarzade. The Gobustani, an monuments were investigated in the process of archeological excavations by the archeologists J. Rustamov and F. Muradova.

The territory of Bevukdash, Kichikdash, Jingirdag mountains and Yazvly hill, where the ancient rock carvings and various archeological monuments were reserved, is announced in accordance with the resolution of the Government of the Republic to be the Gobustanian State Historical-Art Reservation, which functionates now as a museum in the open air.

Мәтнини муәллифи: Чәфәргулу Рүстәмөв.

Редакторлары М. Әмирова, С. Гулијев.

Рәссамы А. Нәчәфов. Техники редактору Б. Гурбанова.

Чапа имзаланмыш: 29/VIII-1983-чү ил ФГ 27270.

Форматы 60x90¹/₈. Учот нәшр. вараги 0,4.

Сифариш 6530. Тиражи 10.000. Гијмәти 10 сан.

Азәрбајчан ССР Дөвләт Нәшријат, Полиграфія ва Китаб Тиражати Ишләри Комитәси «Ишыг» нәшријаты. 370601. Бақы, Гогол күчәси

«Коммунист» нәшријатынын мәтбәәси.